

*En iyi de lehelere
font*

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
INSTITUTE FOR THE STUDY OF TURKISH CULTURE
INSTITUT ZUR ERFORSCHUNG DER TÜRKISCHEN KULTUR
INSTITUT D'ETUDES SUR LA CULTURE TURQUE

Yayımları: 36
Seri: I — Sayı: A2

Ayırbasım

MİLLETLERARASI BİRİNCİ KIBRIS TETKİKLERİ KONGRESİ

(14-19 NİSAN 1969)

TÜRK HEYETİ TEBLİĞLERİ

THE FIRST INTERNATIONAL CONGRESS OF CYPRIOT STUDIES

DER ERSTE INTERNATIONALE KONGRESS DER ZYPRİOTISCHEN STUDIEN

LE PREMIER CONGRES INTERNATIONAL DES ETUDES CYPRIOTES

*s 16 = ab 10
r 16 = ab 10*

ANKARA
1971

LEFKOŞA'DA BÜYÜK HAN VE KUMARCILAR HANI

Doç. Dr. Gönül Öney

Lefkoşa'da 16. asırdan Büyük Han ve Kumarcılar Hanı adını alan iki eser 14 - 18. asırlar arası Anadolu Osmanlı kervansaraylarının tipik birer örneğidirler. Bu hanlar bir çok Osmanlı Kervansarayında olduğu gibi şehir içinde ticari vazife görmek ve aynı zamanda Lefkoşa'nın otel ihtiyacını karşılamak üzere yapılmıştır. Bu tip hanlar hâlâ Anadolu'da bir iş yeri, pazar yeri olarak vazife görür. Hanlar Osmanlı devri şehir planlamasında önemli bir merkez olmuştur. Çok defa bir kaç han bir arada yer almıştır. Benzer şekilde Lefkoşa'da da Büyük Han ve Kumarcılar hanı aynı merkezde bulunmaktadır. Şu halde bir "bezesistan" şeklinde yapıldıkları gibi Türkiye'den, bilhassa Alanya'dan ve Kıbrıs'ın muhtelif bölgelerinden gelen tüccarlar da bu hanlarda kalmaktaydı. Bu sebeple Büyük Han Alanyalılar Hanı adını da almaktadır.

Büyük Hanın 1572 de Muzaffer Paşa tarafından yaptırıldığı kabul edilmektedir, fakat elimizde kitabe yoktur¹. Muzaffer Paşa Kıbrıs'a tayin olunan ilk beylerbeyidir. Bu devirde Kıbrıs'ta geniş bir imar faaliyeti vardır. İstanbul'da ruus defterinden beylerbeyi Muzaffer Paşanın bir müracaati üzerine Kıbrıs'a bilhassa kale inşaatı için Bostan adında bir mimar gönderildiğini öğreniyoruz. Bu mimar için "mimarlığa yarar üstad bir kimesnedir" diye sağlık verilmektedir². Evkaf dairesinin idaresinde bulunan hana İngilizler zamanında fakir Türk aileleri yerleştirilmiştir. Cumhuriyet devrinde boşaltılıp turistlerin ziyaretine açılmıştır. Bugün kısmen inşaat deposu olarak kullanılmakta ve restore edilmektedir. Hanın kuş bakışı görünüşü de plâni hakkında fikir verir (Resim 1).

- (1) Alasya, H. F., *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*. Ankara 1964. Ayrıca bk. Bedevi, V., *Başlangıcından zamanımıza kadar Kıbrıs Tarihi*. 1966 Lefkoşa s. 150. Aslanapa, O., *Kıbrıs'ta Türk Eserleri*. Türk Kültürü, 16.Şubat.1964 s. 15.
- (2) Başbakanlık Arşivi, Ruus defteri no. 221, s. 164. "Muzaffer Paşa mektup gönderüp Kıbrıs'da olan kalelere bir mimar lâzım olup ve Bostan nam kimesne mimarlığa yarar üstad kimesnedir deyu bildirmeğin 20 akçe ile Kıbrıs'da olan kalelere mimar olarak buyuruldu. 12.7.1571 (18 Safer 979). Sayın Doç. Dr. Nejat Göğünç'e verdiği bilgi için teşekkür ederim.

Taştan inşa edilen han, Anadolu'da şehir içi Osmanlı hanlarında olduğu gibi büyük bir avlu etrafına sıralı önü revaklı iki katlı odalar şeklinde yapılmıştır. (Plan I, II). (Resim 2). Bu tip kervansaraylarda alt kat odaları genellikle depo ve ahır vazifesi görür. Çok zaman şehir tüccarı burada deposunu tutar. Üst kat ise ayrı ayrı odalarla tüccarların ticaretlerini yürütmeleri veya yolcular için düşünülmüştür. Her iki katta aynı oda bölünmeleri verilmiştir³.

Büyük Hanın doğuya bakan orijinal olan girişi bir eyvan gibi gelişmiştir (Resim 3). Bu portalin iki yanında sıralanan dükkânlar eskiden yuvarlak kemerli açık cepheleriyle sokağa açılırlar, hana ön cephede bir "bezestan" karakteri" kazandırılırdı. Bugün dükkânların kemer açıklıkları örülerek basit kapılar şekline sokulmuştur (Resim 4). Dükkânların arkasına rastlayan hanın alt kat odaları muhakkak devrinde de depo olarak kullanılmaktaydı. Büyük Handa geleneğin aksine batı cephesi ortasında da yuvarlak kemerli sade bir giriş mevcuttur. Osmanlı hanlarında genellikle Selçuklu kervansaray geleneğine uygun olarak tek giriş kapısı bulunur. Bu portal gece kapanır, gündüz de misafirlerin eşyasının tam olup olmadığı kontrol edilmeden açılmazdı. Böylelikle her türlü hırsızlığın önüne geçilirdi.

Bu plan tipi Anadolu Osmanlı hanlarında en benzer örneklerle Bursa'da 1489-91 tarihlerinde II. Beyazıtın emriyle yapılan Koza hanında⁴ (Plan III, IV) ve Çelebi Sultan Mehmet tarafından Yeşil Camiye irad olarak yaptırılan İpek hanında görülmektedir⁵ (Resim 5).

Han dış cephede gayet sade kesme taş duvar örgüsüyle yapılmıştır. Üst kat odalarının dışa bakan, sivri kemerli alınlıklara sahip pencereleri vardır. Alt katın mazgal delikleri gibi, hırsız giremeyecek şekilde pencereleri görülür. Aynı muhkem görünüş Bursa Koza hanında olduğu gibi diğer Osmanlı hanlarında da tipiktir (Resim 6).

Alt kat ve üst kat odalarının önlerinde birer revak mevcuttur (Resim 7). Bu revaklar haç tonozlu bir örgü sistemine sahiptir (Resim 8). Anadolu hanlarında bir çok örneklerde Koza hanında da olduğu gibi alt

(3) Akozan, F.: *Türk Han ve Kervansarayları. Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri*. İstanbul 1963, s. 1-37. Ayrıca bk. Ünsal, B., *Turkish Islamic Architecture*. London 1969. s. 52-56, ve Kepecioğlu, K. *Bursa Hanları*. Bursa 1935 (II. Baskı).

(4) Gabriel, A., *Une Capitale Turque Brousse, Bursa I, II*. Paris 1958. Vol. I. s. 185-188, Fig. 132. Vol. LXXXVI, 4, LXXXVII, 1, 3. Baykal, K., *Bursa Koza Hanı ve Mescidi*. Bursa 1946.

(5) Arseven, C. E., *Türk Sanatı Tarihi*. İstanbul. s. 475. Ayrıca bk. Vogt-Göknil, *Living Architecture: Ottoman*. s. 179.

kat galerisi haç tonoz, üst kat ise kubbelerle örtülüdür (Resim 5)⁶. Galerilere ayrı kapı ve birer küçük pencere ile açılan odaların tavan sistemi ise beşik tonozludur. Anadolu örneklerinde rastlandığı şekilde üst kat odalarında birer ocak bulunur.

Üst kata giriş cephesi ve karşısından, asimetrik yükselen birer merdivenle çıkılır. Revakların avluya bakan cephelerinde tek profilli sivri kemerler ve bunları taşıyan kalın yuvarlak mermer sütunlar sıralanır (Resim 7). Kaidelerde ve sütun başlıklarında hafif profilli, yassı örnekler hâkimdir. Anadolu örneklerinde Bursa Boza hanında olduğu gibi Lefkoşa Büyük Han'daki sütunların yerine taş örme destekler kullanılır (Resim 5). Anadolu kervansaraylarında Büyük Han'a benzer sütunlu revak sistemi Diyarbakır'da 17. asır sonlarından Hasan Paşa hanında görülür⁷.

Büyük Hanın avlusu ortasında sekizgen gövdeli ve üstü bir kubbe ile örtülü mescit yer alır (Resim 9). Mescit mermer sütunlar, stalaktit sütun başlıkları ve bunun üzerinde sivri kemerlerle taşınır. Alt kısım muhakkak eskiden şadırvan vazifesi görmekteydi. Bugün üstü kapalı bir çeşme halindedir. Üst kata çıkan merdiven kısmında mescit gövdesi aşağı kadar duvar şeklinde uzanır. Mescit her yüzde dikdörtgen pencerelerle avluya bakar.

Anadolu mescitli han örneklerinden Bursa Koza hanında ve İpek hanında kaide olarak sütun yerine masif örme taş ayak ve mesciti taşıyan yuvarlak kemer sistemi kullanılmıştır⁸ (Resim 10, 11). Mescit kısmı pencereleri Koza ve İpek handa mermer kafesli alınlıklarla daha dekoratiftir.

Avlusu mescitli kervansarayların Türk sanatında ilk örneklerini Anadolu Selçuklu mimarisinde görmekteyiz. Aksaray ve Kayseri Sultanhanları bu tipten en monumental örneklerdir⁹ (Resim 12). Selçuk'lularda dört masif ayak üzerinde yükselen ve merdivenle çıkılan köşk mescitlerde şadırvan görmüyoruz. Ana kervan yollarının üzerinde yer alan âbidevi karakterli Selçuklu hanlarında heybetli tek portalle girilen büyük avlu mevcuttur. Buna bağlı, avludan ikinci bir portalle girilen, hayvanlarla insanların barınması için yapılmış uzunlamasına planlı kapalı bir mekan görülür. Bu yapılar tek katlı olarak taştan muhkem bir kale gibi

(6) Osmanlı kervansaraylarının çoğunda alt kat revakını haç tonoz üst katını ise kubbeler örter. Edirne Rüstem Paşa hanında bk. Arseven C. E., *Aynı eser*. Şekil 899, s. 474, Bursa Fidan hanında bk. Gabriel, A., *Aynı eser*. Vol. I. Fig. 131. Vol. II, Pl. LXXXV, 2, 4. Bursa Pirinç hanında bk. *Aynı eser*. Vol. I. s. 188-190.

(7) Arseven, C.E., *Türk Sanatı Tarihi*. s. 476. Resim 906.

(8) Gabriel, A., *Aynı eser*. Vol. I. Fig. 132. Vogt-Göknil, U., *Aynı eser*. s. 179.

(9) Erdmann, K., *Das Anatolische Karavansaray des 13. Jahrhunderts*. Teil I. Berlin 1961. Abb. 119-141, Abb. 142-160, Taf. XI, XII.

yükselir. Osmanlı hanları Selçuklu hanlarının şehre intibak ettirilmiş farklı fonksiyonlu ve iki katlı değişik bir örneğini vermektedir, "bazilikal" karakterli kapalı mekân ortadan kalkmıştır. Bazı İstanbul hanlarının da kat sayısının üçe çıktığı görülür¹⁰.

Büyük Han yakınında Kumarcılar veya Humbaracılar hanı Büyük Hanın daha ufak ve sade bir örneğidir. 16. asır sonlarında inşa edilen hanın katı inşa tarihi bilinmez. İngiliz idaresi zamanında restore edilmiştir. Hanın asimetrik bir planı vardır (Plan V, VI). Avlu etrafına sıralanan odalara ve bunların önünde revaklara sahiptir (Resim 13). Kesme taş malzeme ile inşa edilen han gayet sade dış görünüşe sahiptir. Üst katın aynı şekilde dışa bakan pencereleri, alt katın ise mazgal delikleri gibi pencereleri vardır. Dıştan odaları örten tonozlar bariz olarak görülür (Resim 14). Büyük hanın aksine geleneksel şekilde tek olan ve giriş cephesinde dışarı taşan tonozun altında yer alan portal sade bir sivri kemere sahiptir (Resim 14). Bu kapı avluya bakan cephede sonradan ilâve edilmiş dükkân ve kahvehane kısımları orijinal planı bozmaktadır.

Kumarcılar hanında Büyük Han'dan farklı olarak alt kat revakı taş örme destek, üst kat ise taş sütunludur (Resim 15, plan VII). Alt katta Büyük Handa olduğu gibi sivri kemerler kullanılmıştır. Üstte sütunlar ve zar tipi sütun başlıkları kiremit örtülü çatıyı taşır (Resim 15). Alt katta depo vazifesi gören odaların avluya bakan cepheleri bir kapı bırakılarak sonradan örülmüştür. Eskiden bunların kemerlerle avluya açılan eyvanlar şeklinde olduğunu tahmin ediyoruz. Güneye bakan kısım halen üstü sivri beşik tonozla örtülü bölmeler şeklindedir. Batıdaki odaların avluya bakan kısımları bir duvarla tamamen örülerek hanla ilgisi kesilmiştir. Burada dış cepheye bakan dükkânlar yapılmıştır.

Üst kata tek bir merdivenle çıkılır (Resim 16). Odaların avluya açılan birer kapısı ve dışa bakan pencereleri mevcuttur. Doğudaki odaların hem avluya hem de dışa bakan pencereleri vardır. Batıdaki odalar tamamen yenilenmiştir. Eskiden bu odaların da doğudakilere eş olduğunu tahmin ediyoruz. Bütün üst kat odalarında ocaklar vardır. Giriş cephesinde üst kat revakının arkasında birbirinden farklı büyüklükte üç kemerle girilen uzun bir koridor dikkati çeker. Tavanı haç tonozlu olan bu kısım tahminimize göre iklim de müsait olduğundan umumî bir teras şeklinde düşünülmüştür (Resim 17).

Büyük Han'la en büyük farklarından biri avlu ortasında şadırvanlı mescit bulunmayışıdır. Büyük Han'da olduğu gibi Kumarcılar hanının da Anadolu Osmanlı devrinde bilhassa Bursa merkezinden paralellerini gösterebiliriz. Bursa'da Sultan Orhan zamanında 1336-39 en erken tarihli

(10) Akozan, F., *Aynı eser*, s. 31, 34, 35, 36.

örneklerden Emir Hanı ¹¹ 14. asır I. Murat devrinden Kapan hanı¹², I. Mehmet Çelebi devrinden Geyve hanı¹³, 1508 II. Bayazıt devrinden Piring hanı¹⁴, II. Mehmet zamanından sadrazam Mahmut Paşanın yaptırdığı Fidan hanı¹⁵ bu gruptan hanlardır.

Yukardaki tanıtılmalardan sonra Lefkoşa Büyük Hanının ve Kumarcılar Hanının merkezi Bursa olan bir Osmanlı han tipinin sade ve güzel birer temsilcisi olduklarını söyleyebiliriz. Bu tipin imparatorluğun geniş sınırları içinde çok farklı bölgelerde ve asırlarda tekrarlanması dikkati çeker. Kıbrıs örnekleri ve Bursa misalleri haricinde Edirne Rüstempaşa hanı¹⁶, Diyarbakır'da 17-18 asırlardan Deliler hanı¹⁷, 15 asırdan Bergama'da Taş hanı¹⁸, 17-18 asırlardan Kayseri'de Vezirhanı¹⁹, Amasya'da 1698-99 tarihlerinden Taşhanı²⁰ ve 17-18. asırlardan Mardin Kervansarayı²¹ bu geniş yayılma sahasını gösterir.

-
- (11) Gabriel, A., *Aynı eser.* s. 182. Ayrıca bk. Ayverdi, E. H., *Osmanlı Mimarisinin İlk Devri. 1230-1402.* İstanbul 1966. s. 96-101.
- (12) Gabriel, A., *Aynı eser.* Vol. I. Fig. 129, XVII. s. 183.
- (13) *Aynı eser.* s. 183, Fig. 130.
- (14) *Aynı eser.* s. 188-190, Fig. 136. Vol. II. Pl. LXXXV, 1, 3. LXXXVI, 3.
- (15) *Aynı eser.* s. 183-185. Fig. 131. Vol. II. Pl. XXXV, 2, 4.
- (16) Aslanapa, O., *Edirne'de Osmanlı Devri Abideleri.* İstanbul 1949. Şekil 159-160. s. 134.
- (17) Gabriel, A., *Voyages Archéologiques dans la Turquie Orientale.* Vol. I. Paris 1940, Fig. 155, s. 202.
- (18) Akozan, F., *Aynı eser.* s. 12.
- (19) Gabriel, A., *Aynı eser.* Vol. I. Paris 1931. s. 85, 86. Vol. II. Pl. XXVI, 2.
- (20) Gabriel, A., *Aynı eser.* II. XVII, 1, 2.
- (21) Gabriel, A., *Voyages Archéologiques.* Vol. I. s. 40, Fig. 31.

**BÜYÜK HAN (THE GREAT INN)
AND
KUMARCILAR HANI (THE GAMBLER'S INN)
AT NICOSIA**

by
Gönül Öney

The two buildings in Nicosia dating from the 16th century and known as Büyük Han (the Great Inn) and Kumarcılar Hanı (the Gambler's Inn) are both typical examples of Anatolian Ottoman caravansarays between 14th - 18th centuries. These inns, like a number of Ottoman caravansarays, were built in order to serve the purposes of trade within the city and, at the same time, to meet the need for hotels in Nicosia. This type of inn still serves in Anatolia as business office and market place. In the city planning of Ottoman times inns were important centres. Frequently several inns were situated in one place. In Nicosia Büyük Han and Kumarcılar Hanı are likewise situated in the same area. Thus merchants coming from Turkey, and especially from Alanya and various parts of Cyprus, stayed at these inns, which were built in the form of bazaars. For this reason Büyük Han is also known as Alanyalılar Han (the Inn of the people from Alanya).

Büyük Han is attributed to Muzaffer Pasha, and is dated to 1572, however there is no inscription¹. Muzaffer Pasha was the first governor to be appointed to Cyprus. During his period, there was extensive building activity in Cyprus. Through the book for appointments in Istanbul we learn that, upon the request of Governor Muzaffer Pasha, an architect named Bostan was sent to Cyprus primarily for building fortresses².

---

(1) Alasya, H. F. *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*. Ankara 1964. See also Bedevi, V. *Başlangıcından zamanımıza kadar Kıbrıs Tarihi*, 1966 Lefkoşe, p. 150. Aslanapa, O. *Kıbrıs'ta Türk Eserleri*. Türk Kültürü, 16. February 1964. p. 15.

(2) The Prime Ministry Archive, appointments book no. 221, p. 164. I would like to express my thanks to Doç. Dr. Nejat Gögünç for the information he kindly furnished.

During the time of the British occupation, poor Turkish families were accommodated at the inn, which was under the administration of the government department in control of religious foundations. During the period of the Republic it was vacated and opened to visits of tourists. Today it is used partly as a storage depot, and it is in the process of being restored. A bird's eye view of the inn gives an idea of its plan. (Plate 1)

The Büyük Han, which is made of stone, is built like the Ottoman inns found in the cities of Anatolia, in the form of rooms on two floors with porticos in front, surrounding a large courtyard (Plate 2), (Plan I, II).³ In this type of caravansaray the rooms of the lower floor in general serve the purpose of stores and stables. Frequently the city merchants made their storage depot here. The upper floor, on the other hand, with its various separate rooms, was intended for the carrying on of commerce, or for travellers. On both floors the rooms were divided in the same way.

The original entrance door facing the east of the Büyük Han has been developed in the form of an "Eyvan" (Plate 3). In the older days, the shops lining both sides of the portal used to face the street with their open façades topped with rounded arches giving the han a "bazesistan" character on the frontal façade. Today, the arched openings of the shops are closed by masonry and thus reduced to simple doors (Plate 4). The lower floor rooms behind the shops were in all certainty used as depots in earlier times. At the Büyük Han there is, contrary to tradition, a simple second entrance with a rounded arch in the middle of the western façade. In Ottoman inns in general, in accordance with the tradition of most Seljuk caravansarays, a single entrance door is found. This door was closed at night, and in the daytime was not opened until the baggage of visitors had been checked to see if it was complete. In this way every kind of theft was prevented.

The examples most closely resembling this type of plan in Anatolian Ottoman inns are seen in the Koza Inn,⁴ which was built in Bursa during the years 1489 - 91 by order of Beyazıt II, and the Ipek Inn, which was constructed as a source of income for the Yeşil Cami (Green Mosque) by Çelebi Sultan Mehmet⁵ (Plate 5), (Plan III, IV).

-
- (3) Akozan, F., *Türk Han ve Kervansarayları* (Turkish Inns and Caravansarays) Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri. İstanbul 1963, pp. 1-37. See also Ünsal, B., *Turkish Islamic Architecture*. London, 1959, pp. 52-56, and Kepcioğlu, K., *Bursa Hanları* (The Inns of Bursa). Bursa 1935 (2nd edition).
  - (4) Gabriel, A., *Une Capitale Turque Brousse*, Bursa, I, II. Paris 1958, Vol. I. pp. 185-188. Fig. 132. Vols. LXXXVI, 4, LXXXVII, 1-3. Baykal, K., *Bursa Koza Hanı ve Mescidi* (The Koza Inn and its Mosque) Bursa 1946.
  - (5) Arseven, C. E. *Türk Sanatı Tarihi* (A History of Turkish Art), İstanbul, p. 475. See also Vogt-Göknıl, U., *Living Architecture: Ottoman*, p. 179.

The outer façade of the inn consists of walls built of very plain handcut stone. The rooms of the upper floor which face outwards have sharply arched windows with pediments (Plate 5). The windows of the lower floor are seen to resemble embrasures or loopholes making it impossible for thieves to enter. The same strong outward appearance is found in the Koza Inn of Bursa and is typical of Anatolian Ottoman inns (Plate 6).

Porticos exist in front of the rooms of both the lower and upper floors in the Büyük Han. These porticos have a system of interwoven cross vaults (Plate 7, 8). In numerous examples of Anatolian inns, just as in the Koza Inn, the portico of the lower floor consists of a cross vault, whereas the upper floor is covered by domes⁶ (Plate 5). The rooms open onto the portico with a separate door and a small window. As encountered in Anatolian examples, a fireplace is found in upper floor rooms.

The upper floor is reached by asymmetrical stairways leading from the entrance and from opposite to it. On the sides of the porticos which overlook the courtyard are rows of pointed arches of single outline, supported on thick round marble columns (Plate 7). With regard to the supports and capitals of the columns, lightly outlined, flat examples are predominant. In examples found in Anatolia, as in the Koza Inn of Bursa, pillars built of stone are used in place of the columns of the Büyük Han in Nicosia (Plate 5). In the caravansarays of Anatolia a system of porticos with columns resembling the Büyük Han is found in the Hasan Pasha Inn in Diyarbakir, dating from the end of the 17th century.⁷

In the middle of the Büyük Han courtyard stands a small octagonal mosque covered with a dome (Plate 9). The mosque is supported by marble columns with stalactite capitals, joined by pointed arches. The lower section undoubtedly served as an open fountain in former times. Today it is in the form of a closed fountain. In the stairway section which leads to the upper floor the main body of the mosque extends downwards in the form of a wall. The mosque looks out on the courtyard on every side with rectangular windows.

Among the examples of inns with small mosques in Anatolia, the Koza Han of Bursa and Ipek Han have instead of columns a system of rounded arches on massive supports built of stone to support the

---

(6) In most Ottoman caravansarays the portico of the lower floor is covered by a cross vault, while that of the upper floor is roofed by domes, i.e. the Rüstem Pasha Inn at Edirne, see Arseven, C. E. op. cit. Fig. 899, p. 474, the Bursa Fidan Hanı, see Gabriel, A. op. cit. Vol. I. Fig. 131. Vol. II Pl. LXXXV, On the Bursa Piring Hanı, see op. cit. Vol. I, pp. 188-190.

(7) Arseven, C.E., *Türk Sanatı Tarihi* (A. History of Turkish Art). p. 476, Plate 906.

mosque⁸ (Plate 10, 11). With their marble screen pediments the windows of the mosque section in the Koza and Ipek Inns are more decorative.

The first examples in Turkish art of caravansarays with small mosques in their courtyard are seen in Anatolian Seljuk architecture. The most monumental examples of this type are the Sultanhans of Aksaray and Kayseri⁹ (Plate 12). With the Seljuks we do not find fountains in the kiosk-type mosques, which rise on four massive supports and are reached by a stairway. In the Seljuk inns of monumental character which are found on the main caravan routes, a large courtyard is present, accessible through a single, imposing gateway. Attached to this and entered by a second gateway leading from the courtyard, a closed building can be seen, running the length of the courtyard, built for the shelter of animals and human beings. These buildings, which are single-storeyed, rise like massive stone castles.

Ottoman inns resemble Seljuk inns that have been adapted to the city. Having a different function, they are double-storeyed, while the closed building in the character of a basilica no longer exists. In certain inns in Istanbul there are as many as three floors.¹⁰

Kumarcılar, or Humbaraclar Han, which is near the Büyük Han, is a smaller and simpler edition of it. It was built at the end of the 16th century, but its exact date of construction is not known. It was restored during the time of the British administration. The inn is built on an asymmetrical plan (Plan V, VI). It has rooms arranged in rows round the courtyard, with porticos in front of them (Plate 13). The inn, which is built of hand-cut stone, has a very plain exterior. The upper floor has the same rectangular windows facing outward, while the lower floor has windows like loopholes. From outside prominent vaults can be seen covering the rooms (Plate 14). The doorway beneath the vault, which protrudes from the entrance façade is in the form of a simple pointed arch (Plate 14). This door is noticeable for the exterior of its rather pointed arch on the side overlooking the courtyard. Today, the shop and coffee house additions on the façade spoil the original plan.

Features of the Kumarcılar Han which differ from those of the Büyük Han are seen in the built stone columns (Plate 15), (Plan VII). On the lower floor, as in the Büyük Han, pointed arches have been used. Above, columns with rectangular capitals support a tiled roof (Plate 15).

---

(8) Gabriel, A. op. cit. Vol. I. Fig. 132. Vogt-Göknil, U. op. cit. s. 179.

(9) Erdmann, K., *Das Anatolische Karavansaray des 13. Jahrhunderts*. Teil I, Berlin 1961. Abb. 119-141, Abb. 142-160. Taf. XI, XII.

(10) Akozan, F. op. cit., pp. 31, 34, 35, 36.

Presently, rooms on the lower floor serving as depots have their façades overlooking the courtyard closed by masonry, leaving a door opening. We think that in the old days these were in the form of "Eyvans" opening onto a courtyard with arches. Today, the southern part is in the form of covered compartments with pointed barrel-vaulted ceilings. At the western end, the façades of the rooms overlooking the courtyard have been totally closed by a masonry wall cutting them off from the han completely. On this part, shops have been built facing the outer façade.

The upper floor is reached by a single stairway (Plate 16). Each room has a door opening onto the courtyard and a window opening to outside. The rooms at the eastern end have windows also at the courtyard side. The rooms at the west end have been totally renovated. In their original form, these rooms were most probably similar to those at the eastern end. All upper floor rooms have fireplaces. At the entrance façade, behind the top floor portico, a long corridor is noticeable, entered by four pointed arches of various sizes. It is thought that this section, which has a ceiling of cross vaults, was intended as a general terrace, the climate also being suitable for this purpose (Plate 17).

One of the principal differences between this building and the Büyük Han is the absence of the small mosque and fountain in the middle of the courtyard. As with the Büyük Han, parallels can be shown between the Kumarcılar Hanı and the inns of the Ottoman period in Anatolia, especially those in Bursa. One of the earliest examples in Bursa is the Emir Hanı¹¹, dating from the time of Sultan Orhan (1336 - 39). The Kapan Hanı,¹² from the time of Murat I in the 14th century, the Geyve Hanı,¹³ from the time of Mehmet Çelebi, the Piring Hanı (1508), from the time of Bayazıt II,¹⁴ and the Fidan Hanı, built by the Grand Vizier Mahmut Pasha in the time of Mehmet II,¹⁵ are inns belonging to this category.

After the introduction given above it can be said that the Büyük Han and Kumarcılar Hanı of Nicosia represent plain and fine examples of a style of Ottoman inn, the centre for which is to be found in Bursa. It is noticeable that this style reappears in widely varying regions and centuries within the wide limits of the Empire. The examples in Cyprus

(11) Gabriel, A., op. cit. p. 182. See also Ayverdi, E. H., *Osmanlı Mimarisinin İlk Devri*. (The early Period of Ottoman Architecture) 1230-1402. İstanbul 1966. pp. 96-101.

(12) Gabriel, A., op. cit. Vol. I. Fig. 129, XVII, p. 183.

(13) Ibid. p. 183, Fig. 130.

(14) Ibid. pp. 188-190. Fig. 136, Vol. II. Pl. LXXXV, 1, 3, LXXX, 3.

(15) Ibid. pp. 183-185, Fig. 131, Vol. II, Pl. LXXXV, 2, 4.

and the 16th century Rüstempasha Hanı in Edirne¹⁶, the 17th -18th century Deliler Hanı¹⁷ of Diyarbakir, the 15th century Taşhamı¹⁸ of Bergama, the 17th -18th century Vezirhanı¹⁹ of Kayseri, the Taşhamı²⁰ of Amasya dated 1698 - 99, and the Mardin Caravansaray²¹ dated 17th - 18th centuries, show the extent of the field over which they spread.

---

(16) Aslanapa, O., *Edirne'de Osmanlı Devri Abideleri*. (Monuments of the Ottoman Period at Edirne) Istanbul 1949. Figs. 159-160, p. 134.

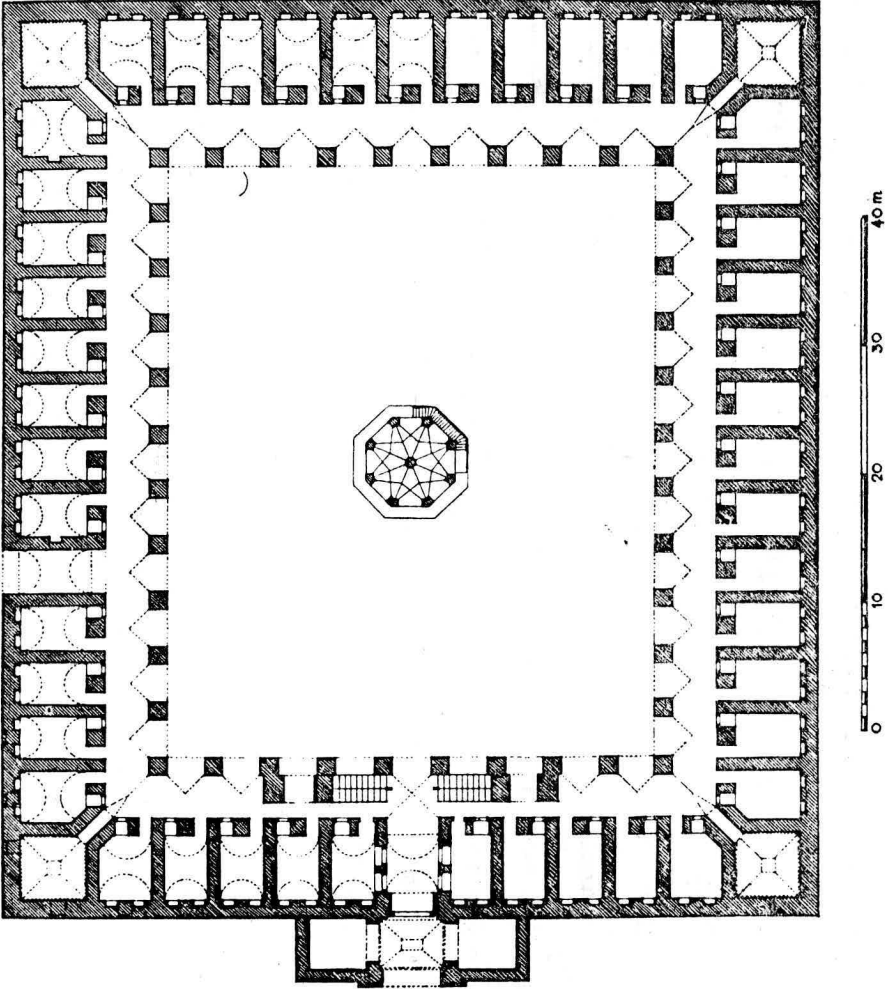
(17) Gabriel, A., *Voyages Archéologiques dans la Turquie Orientale*. Vol. I, Paris, 1940, Fig. 155, p. 202.

(18) Akozan, F., op. cit. p. 12.

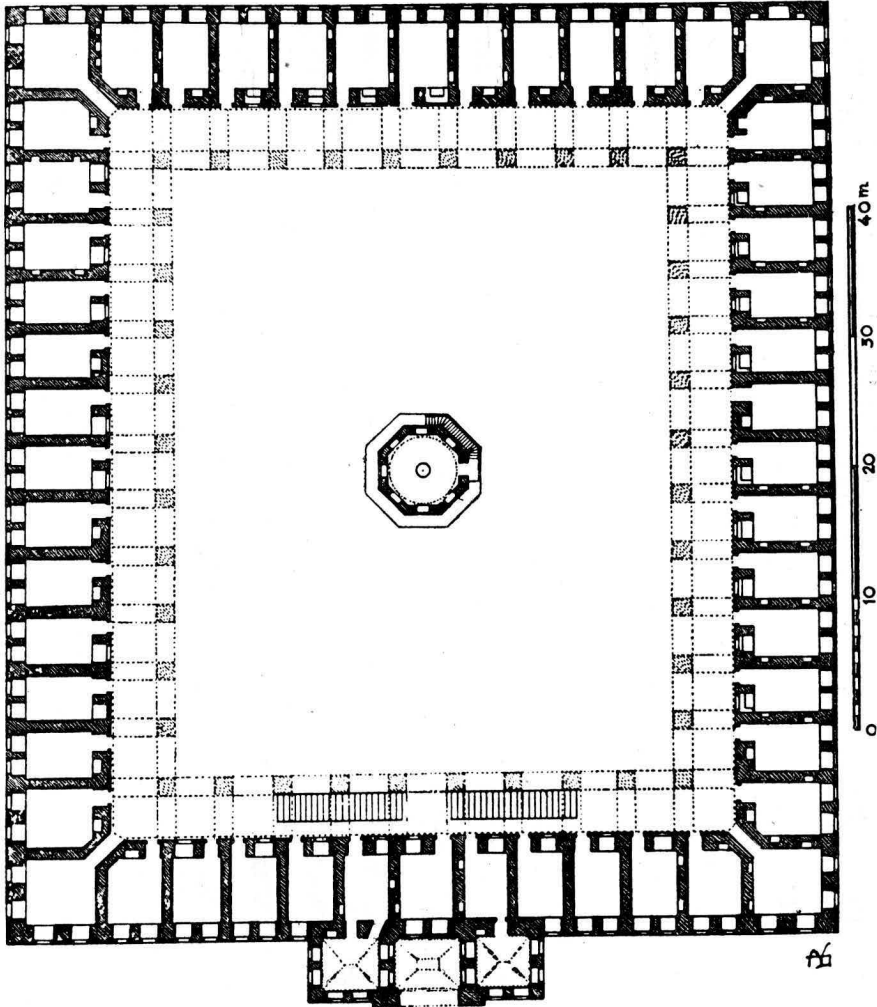
(19) Gabriel, A., op. cit. Vol. I. Paris 1931, pp. 85, 86. Vol. II, Pl. XXVI, 2.

(20) Gabriel, A., op. cit. XVII, 1, 2.

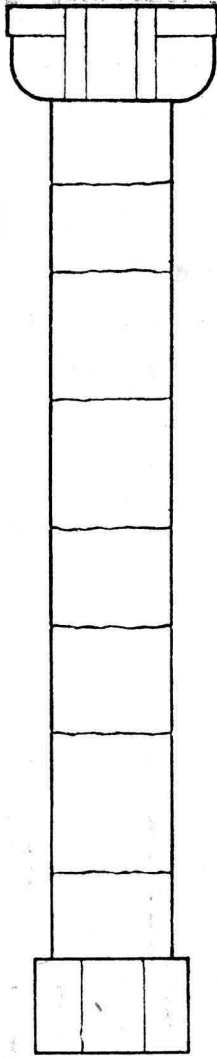
(21) Gabriel, A., *Voyages Archéologiques...* Vol. I. p. 40. Fig. 31.

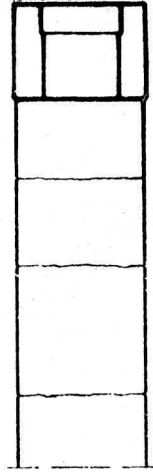
Plan - III: (A. Gabriel) Koza Han

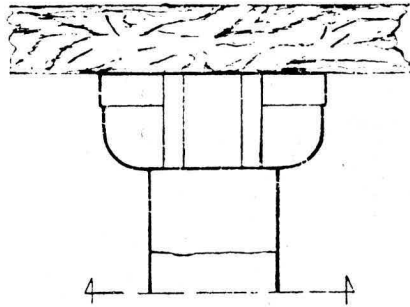
Plan - IV: (A. Gabriel) Koza Han

KARŞIDAN GÖRÜNÜŞ ve PLANI
Elevation and Plan

YAN GÖRÜNÜŞ
SIDE VIEW

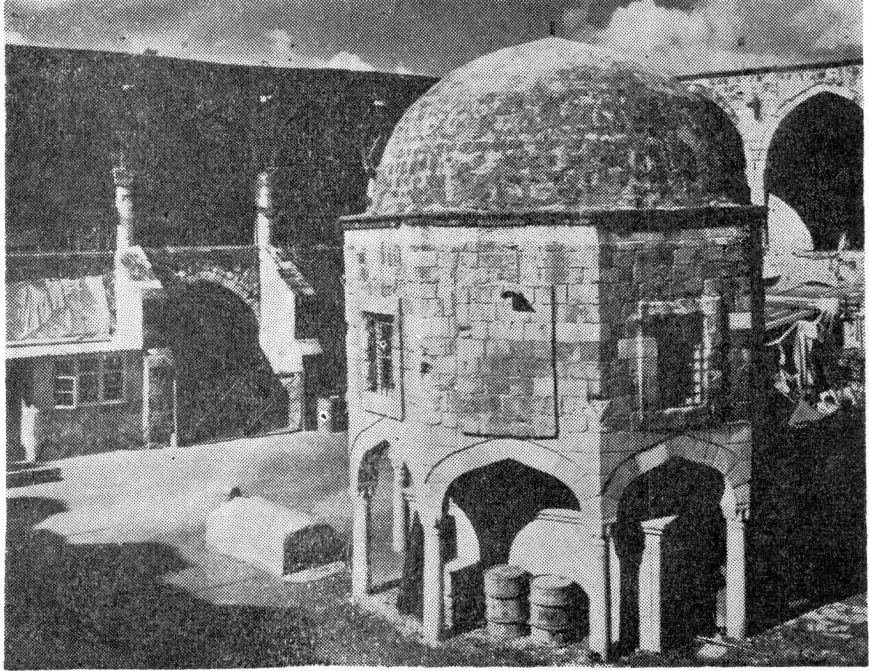

SÛTUN BAŞLIĞI ve PLAN
Capital and Plan of Column

Plan - VII.

Resim - 1: Büyük Han

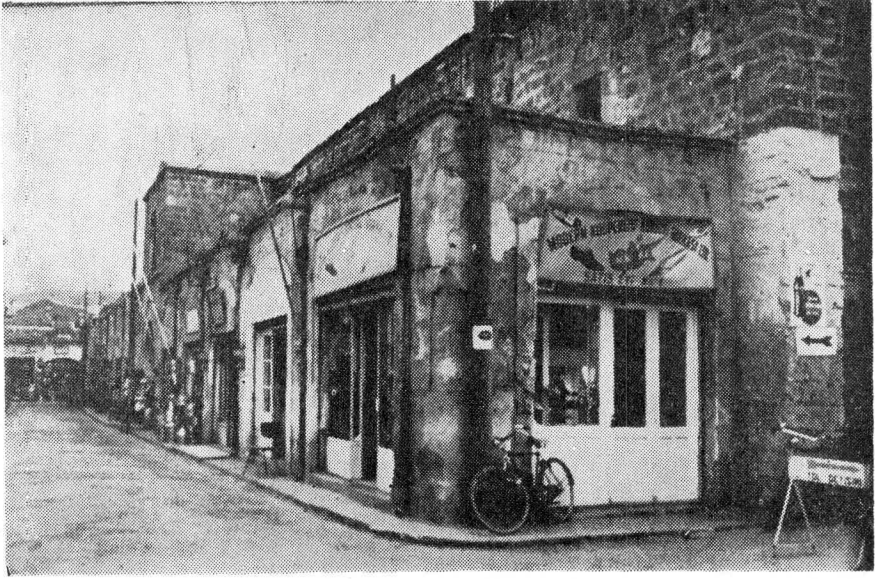

Resim - 2: Büyük Han

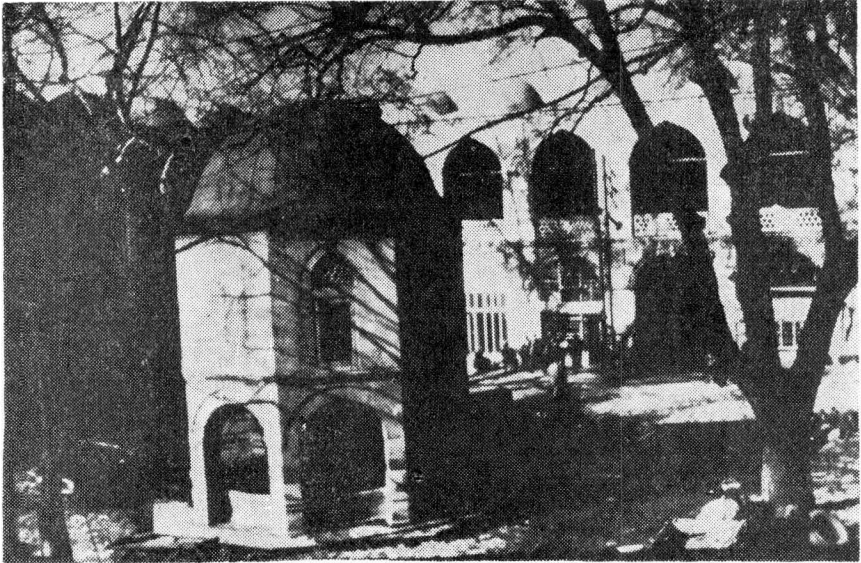

Resim - 3: Büyük Han

Resim - 4: Büyük Han

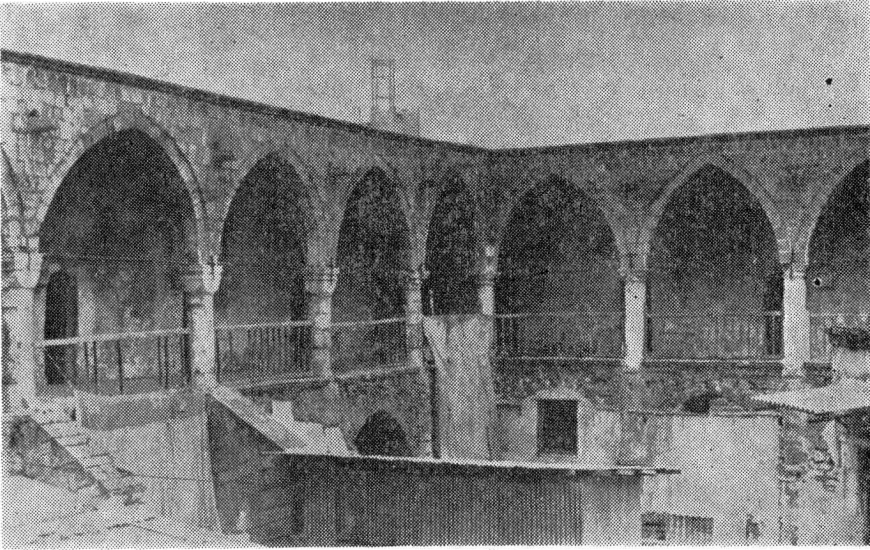

Resim - 5: Koza Han

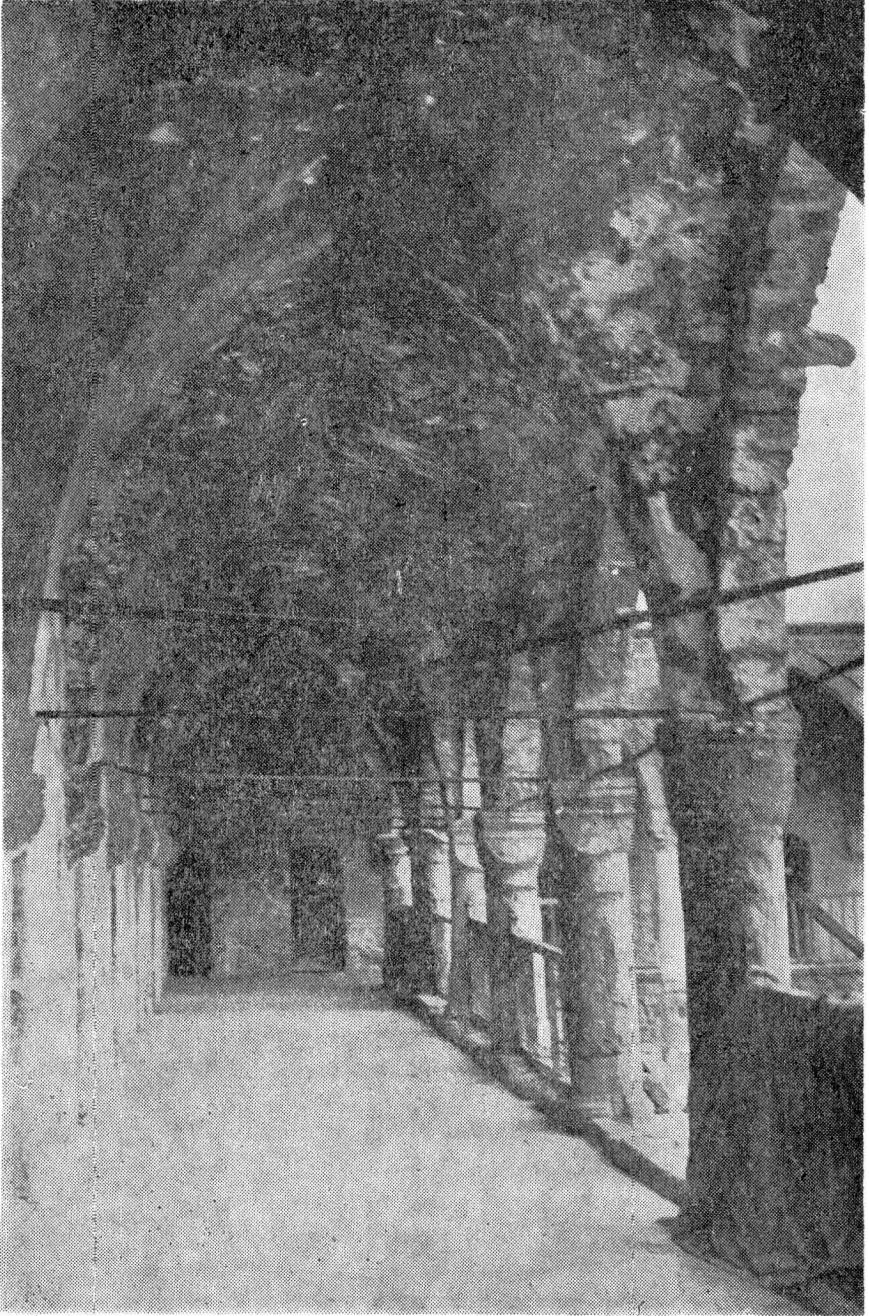

Resim - 6: Koza Han

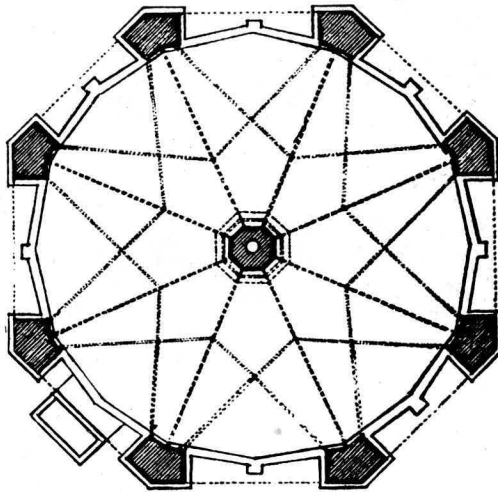
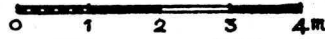
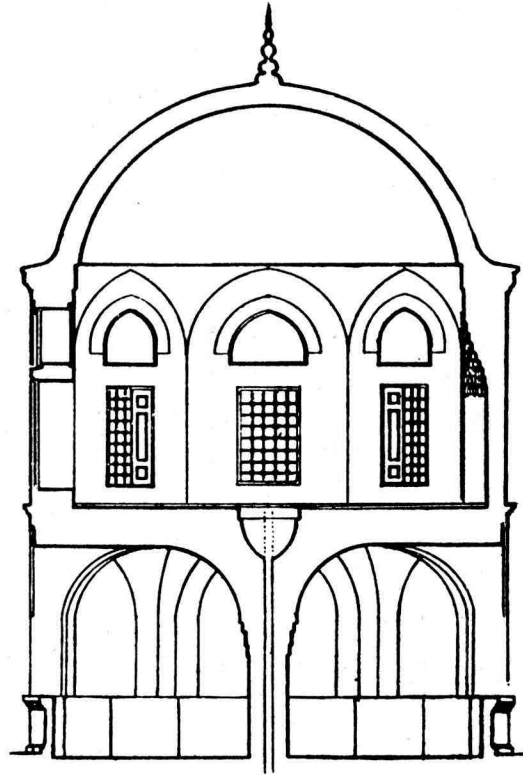
Resim - 7: Büyük Han

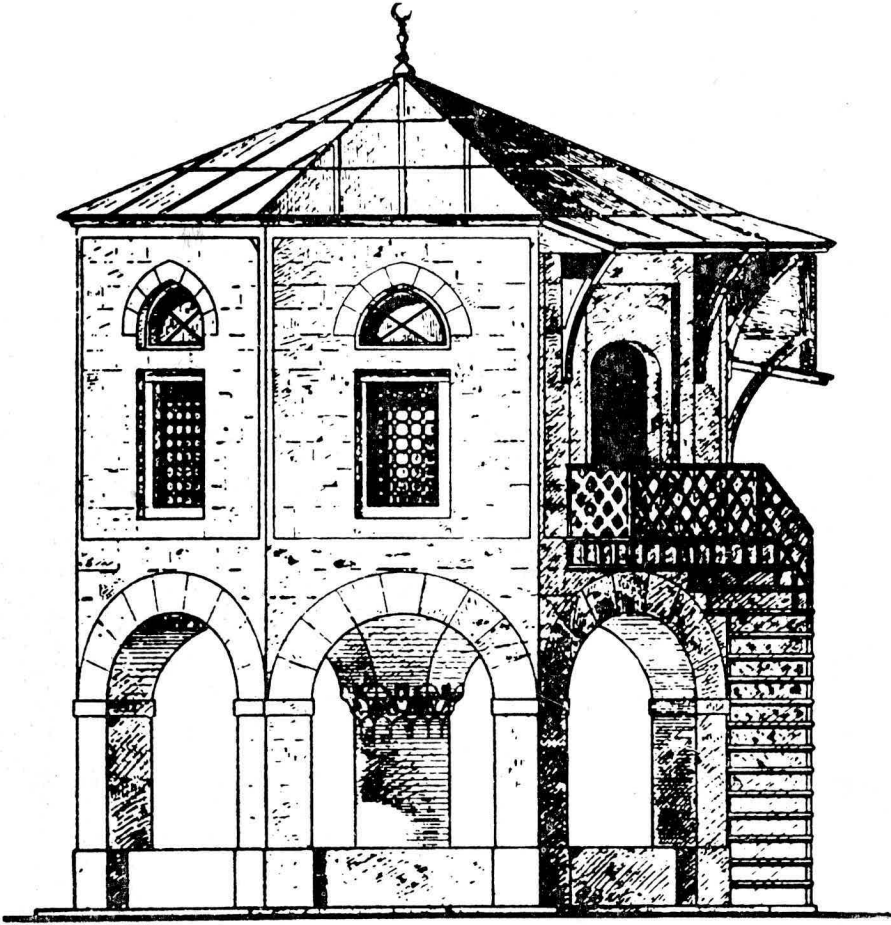
Resim - 8: Büyük Han

Resim - 9: Büyük Han

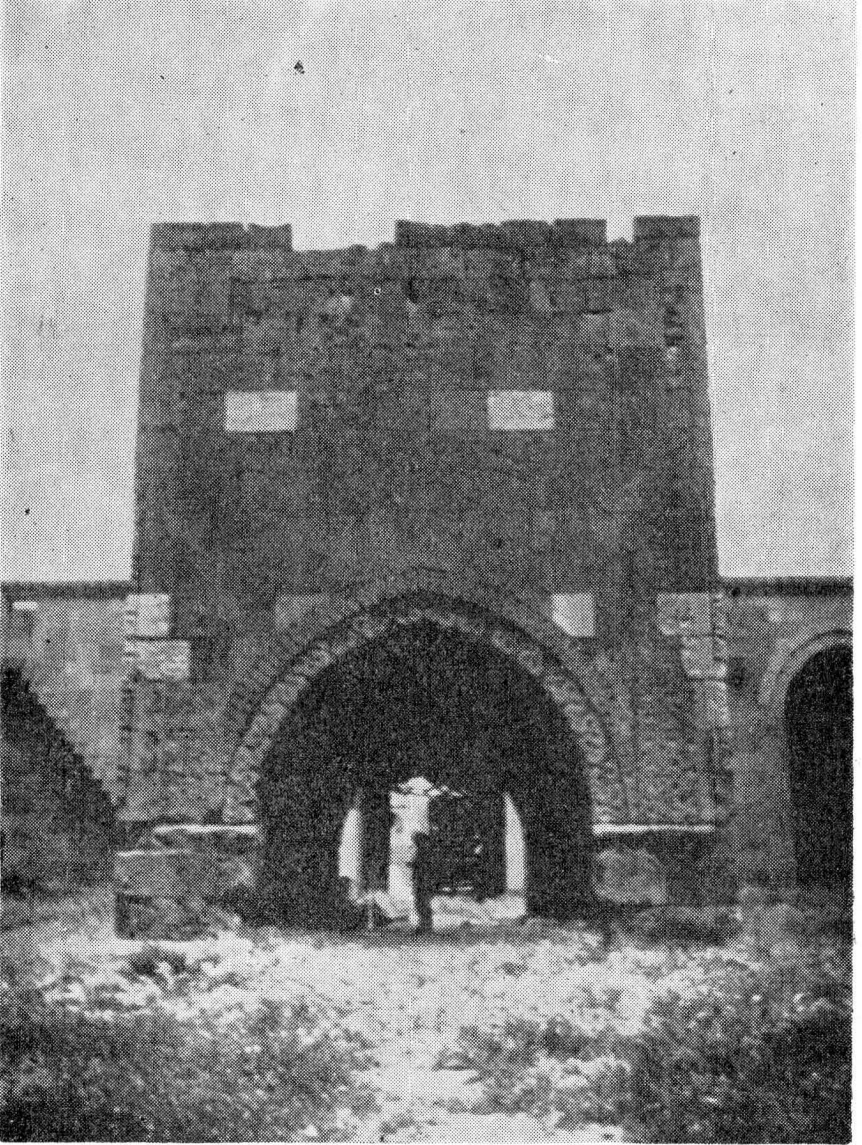

Resim - 10: (A. Gabriel) Koza Han

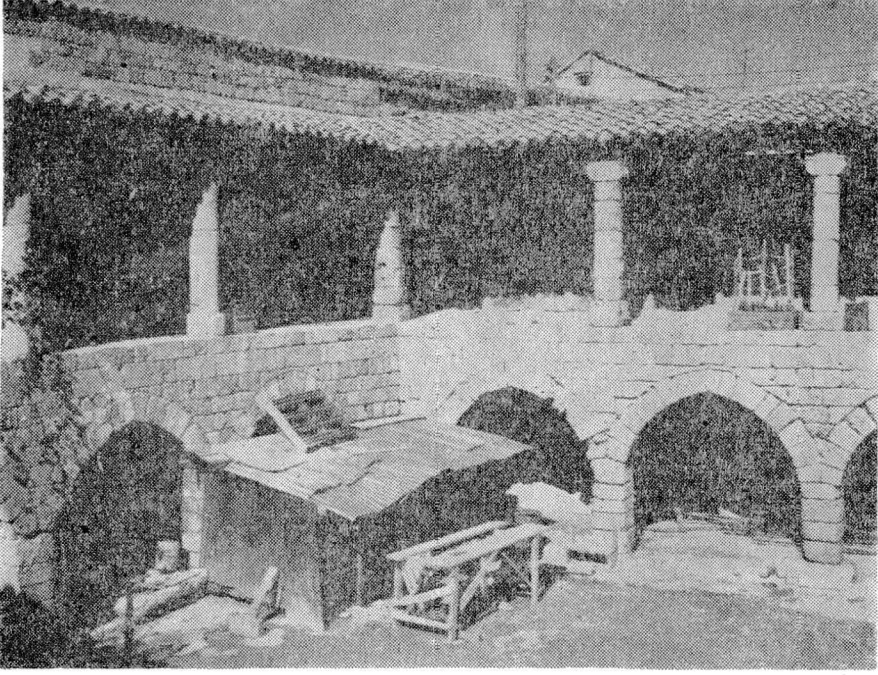

Resim - 11: (U. V. Göknil) İpek Han

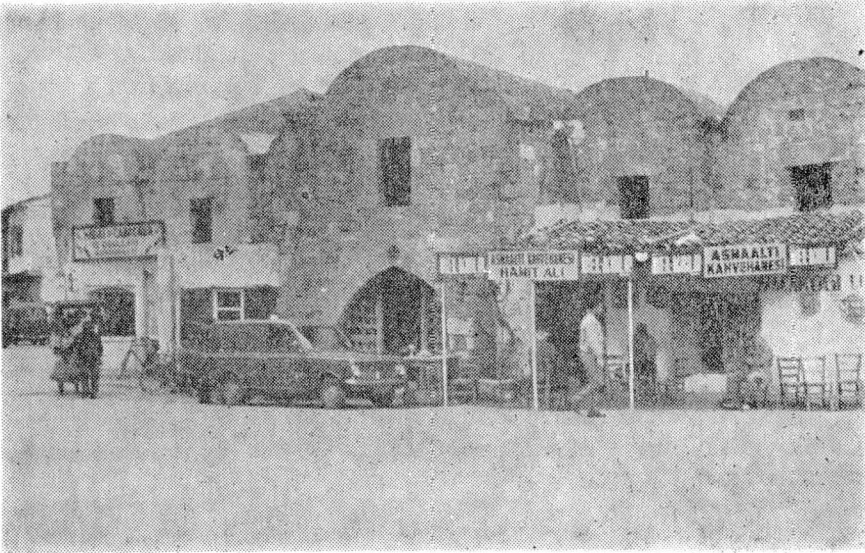

Resim - 12: Kayseri Sultan Han

Resim - 13: Kumarcılar Hanı

Resim - 14: Kumarcılar Hanı

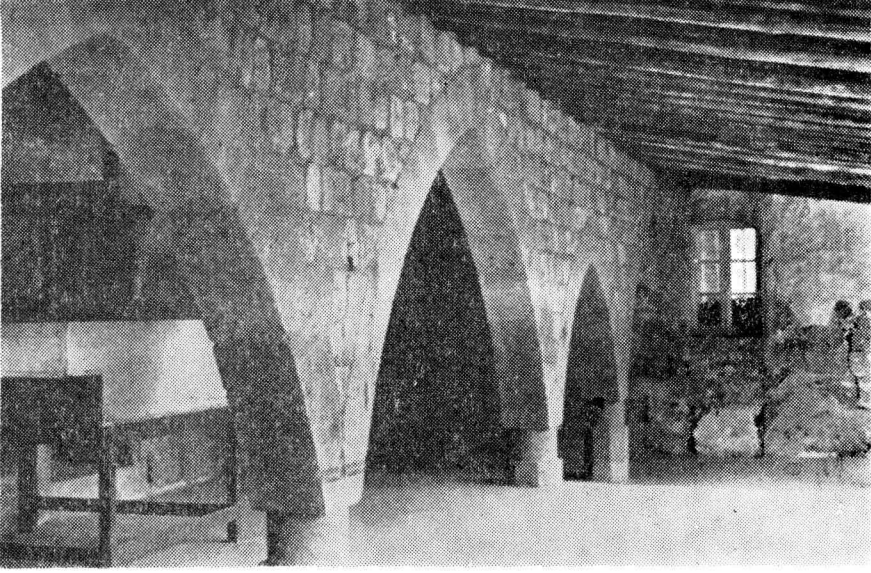

Resim - 15: Kumarcılar Hanı

Resim - 16: Kumarcılar Hanı

Resim - 17: Kumarcilar Hanı
